

Dendermonde en het Ros Beiaard. Hoe vaak worden ze niet in één adem genoemd. De sage van het mythische paard met de Vier Heemskinderen op zijn rug leeft nergens sterker dan in deze stad. Na tien jaar gaat zondag 24 mei de Ros Beiaardomwegang opnieuw uit, gebaseerd op het verhaal van de vier zonen van Aymon van Dordone en het onoverwinnelijke paard Beiaard in de strijd tegen Karel de Grote. Voor deze editie van de omwegang zijn de broers Cassiman uitgekozen om de ridders Ritsaert, Writsaert, Adelaert en Reinout tot leven te wekken. Maar hoe word je een écht Heemskind? Dat vroegen wij ons af, en gingen daarom te rade bij de voorgangers.

DE VIER AYMONSZONEN

IN HET HARNAS “Het begon meteen bij mijn geboorte,” vertelt Dean Coppieters, de jongste van de Heemskinderen uit 2000. “Terwijl de vroedvrouwen mijn moeder feliciteerden, maakten ze allusie op het feit dat ze nu vier zonen had.” De aanstelling van de Vier Heemskinderen verloopt volgens strikte criteria die zijn vastgelegd in het Ros Beiaardhandvest. De heemskinderen zijn vier opeenvolgende broers, geboren en getogen in Dendermonde, die op de dag van de omwegang tussen 7 en 21 jaar oud zijn en waarvan ook beide ouders geboren zijn in Dendermonde. Bij de selectie spant het erom wie van de kandidaat-gezinnen doorheen hun familiegeschiedenis het nauwst verwant is met Den-

dermonde. Op de selectie volgt meteen een ware overrompeling van media-aandacht en activiteiten. “Wij vonden dat tof,” vertelt Gert, de oudste van de broers Veldeman die in 1990 op het Ros zaten. “Er ging geen week voorbij zonder een plechtigheid of een paar interviews. We leerden alle vier de legende uit het hoofd want we wilden niet afgaan. Maar je bent jong en soms zeg je uit onwetendheid dingen die de mensen je kwalijk nemen. Als je dat vandaag doet, staan de sociale media er bol van.” Ook Dean genoot van al die plotse belangstelling. “Ineens waren we lokale ‘sterren’. Al die gillende meisjes, dat gaf wel een kick.”

De Vier Heemskinderen 2020:
Maarten (15), Wouter (11),
Stan (9) en Lander (9) Cassiman
© TINE VAN DE VEL

De aftelpaal naar de ommegang (op 14 februari gingen de laatste honderd dagen in)

© TINE VAN DE VEL

Al snel na de aanstelling volgt een eerste pasbeurt van de middeleeuwse harnessen. “Een bijzondere gebeurtenis,” vindt Dean. “Een televisieploeg en de hele klas waren erbij aanwezig. Toen ik het harnas paste, voelde ik een zekere fierheid over mij komen.” “Ik voelde mij even een echte ridder,” beaamt Gert, “en dat was goed want het maakte mijn rol meer tastbaar. Je moeten weten, wij hadden nog nooit een ommegang meegemaakt en hadden daar dan ook geen beeld van. Het enige wat we hadden, waren een paar oude foto’s over de ommegang van 1975. Het was pas toen we met de pijnders gingen oefenen, dat we echt voeling kregen.”

PIJNDERS EN PIJN De pijnders zijn de exclusieve dragers van het Ros Beiaard. De Gilde der Vrije Pijnders waarin zij verenigd zijn, is met stip de oudste historische organisatie betrokken bij de Ros Beiaardomwegang. De taak van de pijnders dwingt bewondering af. Volledig opgetuigd weegt het paard een ton. Drie ploegen van twaalf pijnders wisselen elkaar af in de ommegang. Ongeveer om de vijfhonderd meter plaatsen de schragendragers de schragen waarop het paard tijdens de aflossing komt te rusten. Pijnders zijn uit een sterk hout gebeitst, hun geschiedenis gaat terug op de vroegere scheepslouwers. In het beste geval draagt een pijnder vandaag 85 kg. Als het weer omslaat, kan het gewicht toenemen. In 2000 toog de stoet door de gietende regen waarbij het meterslange rode kleed van het paard volledig doorweekt raakte. Je wil niet weten hoeveel extra gewicht de pijnders die dag te torsen kregen. Wie al voor het Ros Beiaard stond, weet hoe imponerend het

is. Volledig opgetooid meet het vanop de grond tot de top van de pluim 5,80 meter. Ladderdraggers helpen de Heemskinderen veilig de metershoge rug op. “Vanop het paard konden wij binnenkijken in heel wat woonkamers die zich in de Dendermondse binnenstad vaak op de eerste verdieping bevinden,” lacht Dean. Behalve hoog is het paard ook twee meter breed waardoor de jongens urenlang in een spreidstand komen te zitten. “We kregen rek- en strekoefeningen die we elke dag samen deden. Dat waren toffe momenten met het gezin,” mijmert Dean. Je voortbewegen met dit gigantische paard vergt veel oefening. Het wandelen, groeten, steigeren en wijken, kortom alle manoeuvres die het paard tijdens de ommegang uitvoert, vereisen een strakke choreografie. De pijnders en de Heemskinderen werken tijdens de repetities dan ook aan het vinden van de juiste cadans. “De eerste keer dat het paard steigerde,” herinnert Dean zich, “was best schrikwekkend. Maar echt gevaar is er niet bij:

Binnen het educatieve project B-Rossen organiseerde de basisschool van het Óscar Romerocollege in Dendermonde een creatieve workshop waarbij kinderen recycleage-instrumenten maakten om daarmee het Ros Beiaardlied te vertolken

© ÓSCAR ROMEROCOLLEGE, DENDERMONDE

B-ROSSEN VOOR HET ROS

Een knaptand viltten, het Ros Beiaardlied vertolken op recycleage-instrumenten of al dansend de pijnders uitbeelden. Het is maar een greep uit de talrijke creatieve workshops die het educatieve project B-Rossen rijk is. Het project laat kinderen die voor het eerst een Ros Beiaardomwegang zullen beleven, op speelse wijze kennismaken met de traditie van de stad. Alle Dendermondse basisscholen tekenden in. Videoclub Ros Beiaard zette het resultaat van de workshops om in een Virtuele Ommegang. Deze film en de creaties van de leerlingen maken vanaf 7 maart deel uit van de Ros Beiaard Expo in de Stedelijke Bibliotheek, Kerkstraat 111 in Dendermonde. Het B-Rossen project werd ook opgenomen in het Register van inspirerende voorbeelden rond het borgen van immaterieel erfgoed.

Verder lezen: <https://www.rosbeiaard.be/thema/3159/educatief-project-b-rossen>

De Vier Heemskinderen Coppieters (Dean zit vooraan) op het Peirt in de ommegang van 2000
 © ROS BEIAARDCOMITÉ VZW, 2000 – HEEMSKINDEREN COPPIETERS

het zadel is goed gevormd en er is een stevige beenbevestiging met twee riemen aan het paard.” Deze laatste maakt het veilig maar ook letterlijk beknellend. De jongens zitten tot 6,5 uur onafgebroken in dezelfde houding op het paard. “Naar het einde van de ommegang kreeg ik het lastig,” vertelt Gert. “We zijn tweemaal gestopt om mijn benen los te maken omdat ik krampen kreeg.” Onderweg begroeten de broers het publiek met het zwaard hoog in de lucht. “Wij namen dat heel serieus,” zegt Gert. “Onze ouders hadden ons op het hart gedrukt om waardige Heemskinderen te zijn. We hadden dan ook geoefend om fier rechtop in het zadel te zitten, geconcentreerd voor ons uit te kijken en mooi tegelijk ons zwaard op te steken. De mensen hebben dat enorm gewaardeerd.”

HET PEIRT De ommegang is een gigantisch feest. Een wervelende stoet brengt periodes uit de geschiedenis van Dendermonde en de sage van de Vier Heemskinderen tot leven. Het Ros Beiaard, met de kinderen op zijn rug, sluit de stoet. De mensen langs het parcours juichen, huilen en vallen op hun knieën van blijdschap en emotie bij het zien van ‘hun Peirt’. “Het hele gebeuren overspoelt je,” vertelt Dean, “je ondergaat het maar tegelijk geniet je met elke vezel in je lijf.” “Al die mensen in extase langs de kant van de weg, dat pakte mij enorm,” zegt Gert. Maar het allersterkste moment van de dag

De pijnders met vooraan hun gildedeken dragen de Vier Heemskinderen over de Grote Markt tijdens de plechtige aanstellingsceremonie - © TINE VAN DE VEL

DE WILDEMANLOOP

De Wildemanloop van de pijnders berust op een ontgroeningsritueel. In de veertiende eeuw joegen de pijnders eenieder die tot de Gilde der Vrije Pijnders wou toetreden de stad door, voortgedreven met knuppelslagen en bedekt met pek en veren. Een Wildemanloop is ook vandaag niet voor watjes. De vorm mag dan ludieker zijn, het blijft een ware krachtmeting. De pijnders onderwerpen zes jonge mannen aan loodzware proeven die verwijzen naar het ambacht van het laden en lossen van schepen. Opgezweept door het gejuich van duizenden toeschouwers werken de mannen zich in het zweet. Ingesmeerd met siroop en veren lopen ze eerst vijf kilometer, sjuwen ze vervolgens met zware zakken zand en een houten constructie, tillen ze stapels bakstenen over een loopbrug en dragen ze tenslotte de oudste pijnder in een stoel rond op de markt. Het pijndersbloed jaagt door hun aderen, want alleen wie afstamming of verwantschap kan aantonen mag deelnemen. Wie slaagt, bemachtigt een felbegeerde plaats onder het paard. De acties die Dendermonde in 2019 opzette rond de Wildemanloop werden opgenomen in het Register van inspirerende voorbeelden rond het borgen van immaterieel erfgoed.

Verder lezen: www.gildedervrijepijnders.be

De Vier Heemskinderen Veldeman (Gert zit achteraan) op het Ros Beiaard tijdens de ommegang van 1990

© ROS BEIAARDCOMITÉ VZW, 1990 – HEEMSKINDEREN VELDEMAN

is onbetwistbaar de intrede op de Grote Markt.” “Een indrukwekkende apotheose,” volgens Gert. “Enorm overweldigend,” beaamt Dean. Duizenden mensen, waarvan vele twee nachten voor het stadhuis kampeerden om een plaats te bemachtigen op de tribunes, veren juichend recht, pinken een traan weg en klappen enthousiast mee op het ritme van de Ros Beiaardhymne, terwijl hun geliefde paard de strijd aangaat met de buskruitschutters, bijgestaan door de vedelaar en een buitelandse Kalle Step. Keer op keer steigert het paard tot het onder luid gejoel van de menigte weet door te breken en terugkeert naar zijn stal in de Hollandse Kazerne. Daar draait het om binnen te gaan, want wie wil er nu voor tien jaar op stal?

Na de stoet barst het volksfeest los. Een welkome ontlasting van alle emoties en het vele werk dat de voorbije maanden (en jaren) is verzet. De stad viert in verbondenheid. De Ros Beiaardomwegang doet iets met mensen. “De klik die we kregen door dit samen te doen, is nooit meer weggegaan,” vertelt Gert. Kort na de ommegang neemt de (media) belangstelling voor de broers snel af en het ‘gewone’ leven trekt zich weer op gang, maar Heemskind blijven zij voor altijd. De Heemskinderen zijn verenigd in het Genootschap van de Vier Heemskinderen en dragen de titel van ‘ereburger van de stad’. “Het leuke is dat je betrokken blijft bij alle evenementen,” vertelt Dean. “Nu maak ik alles mee vanaf de zijlijn maar ik zou die kick nog wel eens willen voelen.” De broers Veldeman nemen het peterschap waar van de Heemskinderen Cassiman. “We willen er voor hen zijn tijdens de repetities en hen op hun gemak stellen, zoals Kris De Jonghe, het jongste Heemskind van 1975, ooit voor ons deed,” verduidelijkt Gert. “We kunnen hen ook tips geven over hoe ze ‘t gemakkelijkst op het paard geraken of waar de geheime bergplaats voor de koekjes zit. Het is belangrijk dat ze de dag zelf hun rol serieus opnemen, dat maakt het af. Maar verder moeten ze zich vooral amuseren zodat ze er achteraf een toffe herinnering aan overhouden.”

Ondertekening door de broers Cassiman, die in 2020 op het paard zullen zitten, van de gedragscode voor Heemskinderen waarin staat dat ze zich zullen gedragen als waardige ambassadeurs van Dendermonde

© TINE VAN DE VEL

De Ros Beiaardomwegang is erkend in het kader van de UNESCO Representatieve Lijst van het immaterieel cultureel erfgoed van de Mensheid als onderdeel van het dossier ‘Reuzen en draken in processies in België en Frankrijk.’ Je vindt de tradities mooi geïllustreerd in het OKV-thema-nummer *Keer weer om. Zes eeuwen reuzen en ommegangen* (OKV 2010 nr. 2). Kom kijken op zondag 24 mei. Je hoeft echt niet van Dendermonde te zijn om van dit grootse schouwspel te genieten. Alle informatie vind je op: www.rosbeiaard.be.

Tekst & Beeld Tine Van de Vel. In opdracht van Werkplaats immaterieel erfgoed. Heb je interesse in wat er leeft of wil je zelf immaterieel erfgoed registreren? Surf naar www.immaterieelerfgoed.be.

Met dank aan Dean Coppieters en Gert Veldeman voor de inblik in het leven van een Heemskind.

Met dank aan Tom Houtman, Ros Beiaardcomité.

Alle data in dit artikel zijn onder voorbehoud van de COVID-19 maatregelen. Hou de websites in de gaten.

Meer lezen?

Volgende documenten kunnen geraadpleegd worden via een link in de digitale versie van dit artikel dat te vinden is op de OKV-website www.tento.be/tijdschrift: Ros Beiaardhandvest <https://www.rosbeiaard.be/product/2247/ros-beiaardhandvest> – UNESCO-dossier Reuzen en Draken in processies in België en Frankrijk <https://ich.unesco.org/en/RL/processional-giants-and-dragons-in-belgium-and-france-00153?RL=00153> – Register van inspirerende voorbeelden rond het borgen van immaterieel erfgoed <https://immaterieelerfgoed.be/nl/nieuws/een-nieuw-beleidsinstrument-zorgt-voor-inspiratie-2020-start-met-de-eerste-acht-praktijken>